

УДК 332.02:338.012:338.1

Я. В. Кудря

кандидат економічних наук,

науковий співробітник відділу розвитку виробничої сфери регіону та інвестицій ДУ "Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України", м. Львів

О. С. Процевят

інженер, здобувач відділу розвитку виробничої сфери регіону та інвестицій

ДУ "Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України", м. Львів

ОЦІНКА ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОСТІ ЗАХІДНОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ

Проаналізовано стан промисловості України впродовж 2010-2014 рр. на прикладі Західного регіону. Виділено негативні і позитивні тенденції розвитку промисловості областей. Оцінено поточний стан промисловості регіону. Використовуючи узагальнені результати аналізу стану і тенденцій розвитку промисловості, запропоновано заходи із забезпечення та підвищення рівня конкурентоспроможності промислових видів діяльності регіону, у яких враховані вимоги домовленості про асоціацію між Україною і Європейським Союзом (ЄС), в т.ч. стосовно виробництва промислової продукції та торгівлі, економічного і галузевого співробітництва, конкуренції.

Ключові слова: зона вільної торгівлі (ЗВТ), промисловість, регіон, розвиток, стан, тенденції.

Kudrya Ya., Protsevyat O. EVALUATION OF TRENDS OF INDUSTRY IN WESTERN UKRAINE

At the example of Western region had been analyzed the state of the Ukraine industry during 2010 – 2014 years; had been allocated negative and positive trends in industrial development areas, reviewed the current state of industry in the region. Had been proposed the measures to ensure and enhance the competitiveness of industrial activities in the region, which takes into account the requirements of the agreement on association between Ukraine and the European Union (EU), particularly concerning industrial production and trade, economic and branch cooperation, competition using summarizes the results of analysis of the state and trends of the industry.

Keywords: development, free trade area (FTA), industry, region, status, trends.

Промисловість у найбільшій мірі впливає на розвиток науково-технічного прогресу. Від темпів її зростання залежить технологічний рівень промислових виробництв, структура і територіальна організація промислової діяльності, ресурсно-сировинне забезпечення промислових підприємств.

Аналіз стану промисловості Західного регіону України на основі оцінювання ефектів регіонального розвитку в 2010-2014 рр., які виражаються показниками стану промислових підприємств, дає можливість виявити досягнення, тенденції, перспективи у розвитку промисловості областей з урахуванням регіональних і галузевих особливостей в умовах підвищення конкурентоспроможності, ЗВТ України із ЄС та поглиблення євроінтеграції.

Загалом проблеми розвитку промисловості України є предметом досліджень у багатьох публікаціях [1-6]. Зокрема, вивчено різні аспекти інституціональних, організаційних, фінансових, технічних проблем розвитку промисловості. Однак, не зважаючи на цінність результатів досліджень, сьогодні ще недостатньо ґрунтовно оцінено найсучасніші тенденції становлення промисловості Західного регіону України.

Метою статті є розробка заходів щодо розвитку промисловості Західного регіону України із наголосом на важливості врахування умов Угоди про

асоціацію між Україною, з однієї сторони, та ЄС і його державами-членами, із іншої сторони [15] на засадах узагальнення результатів оцінювання поточного стану та аналізу тенденцій становлення промисловості регіону.

Аналіз статистики показав, що обсяг реалізованої промислової продукції в Україні у 2014 р. зростав, порівняно із 2013. При цьому приріст обсягу в областях Західного регіону був інтенсивнішим, аніж в Україні протягом 2013-2014 рр. Винятком був обсяг реалізованої промислової продукції у Рівненській і Тернопільській областях в 2012 р. і у Волинській, Закарпатській, Івано-Франківській, Львівській та Чернівецькій – у 2013 р. (табл. 1).

Суттєвим зростанням обсягу реалізованої промислової продукції у Західному регіоні відзначилася добувна промисловість і розроблення кар'єрів на Івано-Франківщині в 2011 р. (на 190% відносно 2010 р.), порівняно із показником по Україні. Прирости значень показника не відбулися у Волинській і Чернівецькій областях у 2014 р. Відчутно зріс обсяг у Івано-Франківській (на 63,9%) і Рівненській областях (54%). Водночас у Волинській і Чернівецькій областях спостерігалася зниження приростів. Так, для Волинської області він становив 22,6%, для Чернівецької – відповідно 19,1% відносно 2013 р.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПЕРІОДУ УКРАЇНИ

Позитивні зміни і збільшення обсягів реалізованої промислової продукції відбулися у переробній промисловості Західного регіону, порівняно із показниками по Україні. Зокрема найвищі прирости значень показника зафіксовані у переробній промисловості у Рівненській і Чернівецькій областях

у 2011 р. – 21,4% до 65,9% – в Івано-Франківській. Збільшення обсягів реалізованої промислової продукції були на Волині (31,7%) і Тернопільщині (20,5%) у 2014 р.

Таблиця 1

Зміни обсягу реалізованої промислової продукції в Україні

Види промислової діяльності	2011		2012		2013		2014	
	знач.	%	знач.	%	знач.	%	знач.	%
Україна								
Промисловість	1305308,0	125,1	1367925,5	104,8	1322408,4	96,7	1389140,5	105,0
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	143747,7	138,1	143941,9	100,1	151575,3	105,3	148692,9	98,1
Переробна промисловість	852537,4	121,2	871146,6	102,2	817734,3	93,9	880809,4	107,7
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	289016,2	132,9	333248,2	115,3	333400,6	100,0	341078,9	102,3
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	20006,7	109,6	19588,8	97,9	19698,2	100,6	18559,3	94,2
Волинська область								
Промисловість	10492,7	129,1	11298,2	107,7	10906,3	96,5	13681,1	125,4
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	320,9	139,8	153,5	47,9	125,1	81,5	96,8	77,4
Переробна промисловість	8465,1	128,6	9145,3	108,0	8908,2	97,4	11729,5	131,7
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	1559,7	131,6	1858,4	119,2	1731,6	93,2	1693,2	97,8
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	147,1	112,6	141,0	95,9	141,3	100,2	161,5	114,3
Закарпатська область								
Промисловість	8866,4	125,2	9956,8	112,3	10035,9	100,8	11151,8	111,1
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	116,5	117,8	111,9	96,1	111,0	99,2	181,9	163,9
Переробна промисловість	7231,9	125,0	8136,6	112,5	8118,1	99,8	9049,4	111,5
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	1364,5	128,7	1553,2	113,8	1649,4	106,2	1746,2	105,9
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	153,6	112,3	155,0	100,9	157,3	101,5	174,3	110,8
Івано-Франківська область								
Промисловість	24187,7	174,8	25268,8	104,5	22014,4	87,1	25139,4	114,2
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	2577,6	291,3	2609,6	101,2	2691,1	103,1	3045,9	113,2
Переробна промисловість	13045,9	165,9	13144,9	100,8	9764,5	74,3	11643,4	119,2
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	8263,8	169,8	9238,8	111,8	9291,5	100,6	10193,1	109,7
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	300,3	134,4	275,5	91,7	267,3	97,0	257,0	96,2
Львівська область								
Промисловість	32392,3	126,3	34874,0	107,7	34620,5	99,3	39567,4	114,3
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	2028,5	171,3	1597,1	78,7	1680,6	105,2	2061,8	122,7
Переробна промисловість	24034,5	125,0	25416,3	105,7	24894,4	97,9	29608,5	118,9
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	5721,6	121,4	7261,2	126,9	7276,2	100,2	7230,7	99,4
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	607,7	116,4	599,4	98,6	769,3	128,3	666,4	86,6
Рівненська область								
Промисловість	15201,4	122,5	12211,0	80,3	15704,2	128,6	19163,0	122,0
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	486,9	154,1	590,9	121,4	640,2	108,3	986,2	154,0
Переробна промисловість	9853,3	121,4	9579,9	97,2	9870,8	103,0	11385,6	115,3
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	4712,8	122,5	1867,7	39,6	5010,3	268,3	6584,3	131,4
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	148,4	109,0	172,5	116,2	182,9	106,0	206,9	113,1
Тернопільська область								
Промисловість	8111,7	148,3	7739,4	95,4	385,2	105,0	1322,7	116,3
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	190,9	148,3	207,4	108,6	44,2	121,3	3,0	101,2
Переробна промисловість	6080,8	150,6	5671,0	93,3	373,7	106,6	1237,5	120,5
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	1660,3	141,1	1701,0	102,4	-20,2	98,8	69,9	104,2
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	179,6	142,7	160,1	89,1	-12,6	92,2	12,2	108,3
Чернівецька область								
Промисловість	4067,2	127,4	4108,8	101,0	4099,7	99,8	4452,5	108,6
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	41,5	117,6	40,1	96,6	34,6	86,3	28,0	80,9
Переробна промисловість	2553,2	121,4	2308,7	90,4	2237,9	96,9	2561,4	114,5
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	1360,6	141,7	1644,1	120,8	1721,6	104,7	1761,5	102,3
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	111,9	119,9	115,8	103,5	105,6	91,2	101,6	96,2

Джерело: [7-14].

Найбільше збільшення обсягу постачання електроенергії, газу, пари і кондиційованого повітря у Західному регіоні, порівняно із показником по Україні, відбулося в енергогенеруючих підприємств та підприємств газопостачання і газифікації, тепlopостачання на Рівненщині у 2013 р. – на 168,3%. Менші прирости значень показника відбулися у 2014 р., в т.ч. у Івано-Франківській (на 9,7%), Закарпатській (5,9%), Тернопільській (4,2%) та

Чернівецькій (2,3%) областях. Водночас показник скоротився на 2,2% у Волинській області і на 0,6% – у Львівській.

Порівняно із показником по Україні, зменшення обсягу водопостачання, відходів і каналізаційних стоків у Західному регіоні зафіксовані у підприємствах водопостачання, з утилізації та переробки сміття, водовідведення у Львівській (на 13,4%), Івано-Франківській (3,8%) і Чернівецькій

(3,8%) областях в 2014 р. Натомість приріст значень показника у решти областей – від 8,3% (для Тернопільської) до 31,4% (у Рівненській).

Економічні дослідження засвідчили, що структура промислового виробництва є популярним індикатором існуючого стану та тенденцій розвитку промисловості. Аналіз структури промислового виробництва України показав, що найбільшу питому вагу у ній та, зокрема в областях Західного регіону, займає переробна промисловість. Так, вага переробної промисловості коливалася від 46,3% в Івано-Франківській області до 85,7% – у Волинській у 2014 р. Незважаючи на важливість переробної промисловості, зростання її частки стабільно відбувалося тільки у Волинській області протягом 2010-2014 рр. При чому вага переробної промисловості збільшувалася як в Україні, так і на обласному рівні. Однак не обійшлося і без винятків. Ним була частка переробної промисловості на Рівненщині. При цьому збільшилася вага переробної промисловості у Волинській області у 2013 р. Тоді її частка зросла на 4%, порівняно із 2014 р., і, в підсумку, була рівною 81,7%.

Питома вага добувної промисловості і розроблення кар'єрів у структурі промисловості України, порівняно із реалізованою промисловою продукцією енергогенеруючих підприємств і підприємств газопостачання, газифікації і тепlopостачання, виявилася не значною. Так, вага добувної промисловості і розроблення кар'єрів скоротилася із 11,5% у 2013 р. до 10,7% у 2014. Зокрема частка добувної промисловості і розроблення кар'єрів була рівною від 0,6% у Чернівецькій області до 12,1% – в Івано-Франківській у 2014. При чому скорочення ваги добувної промисловості і розроблення кар'єрів пройшло на 0,4% у Волинській і Тернопільській областях, у Чернівецькій – на 0,2%, а в Івано-Франківській – на 0,1%, порівняно із 2013 р. Натомість збільшення ваги добувної промисловості і розроблення кар'єрів у структурі промисловості Західного регіону відбулося у Рівненській (на 1,1%), Закарпатській (0,5%) та Львівській (0,4%) областях. Значення частки добувної промисловості і розроблення кар'єрів таких областей у структурі промисловості регіону становило 4,1%, 1,1% і 4,9% в 2013 р.

Протягом 2010-2014 рр. питома вага водопостачання, відходів та каналізаційних стоків у структурі промислового виробництва Західного регіону, як і в Україні, не перевищувала 3%. Частка підприємств водопостачання, з утилізації і переробки сміття, водовідведення ще зменшилася у регіоні та в Україні у 2014 р. Не торкнулася ця тенденція лише Закарпатської області, де вага водопостачання, відходів та каналізаційних стоків у структурі промисловості області залишилася незмінною у період із 2012 р. по 2014 р. – на рівні 1,6%. Повертаючись до їх ваги у структурі промислового виробництва України, то частка підприємств знизилася на 0,2% в 2014 р. після збільшення на 0,1%

у 2013 р. Що ж до регіону, то Львівська і Чернівецька області відомі за зниженням значень ваги водопостачання, відходів та каналізаційних стоків у структурі промисловості регіону в 2014 р. – на 0,5% для першої із них і на 0,3% – для другої після збільшення до 2,2% та 2,6% у 2013 р., коли частка підприємств була найвищою серед областей.

Аналіз статистики засвідчив зменшення частки збиткових підприємств в Україні і зокрема у Західному регіоні впродовж 2010-2014 рр. (рис. 1).

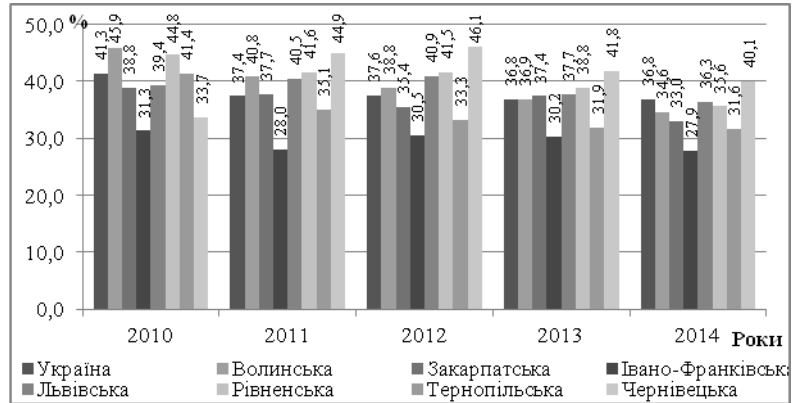


Рис. 1. Динаміка частки збиткових підприємств в промисловості України
Джерело: [3; 7-14]

Частка збиткових підприємств у промисловості України знизилася на 4,5% у 2014 р. до рівня 36,8%, порівняно із 2010 р. Але показник залишився на рівні 36,8% у 2014 р. і незмінним відносно 2013 р. Їхня частка у промисловості Західного регіону зменшилася у Закарпатській (на 4,4%) і Рівненській (3,2%) областях, а у Волинській та Івано-Франківській – на 2,3% у 2014 р., порівняно із 2013 р. При чому Волинська, Рівненська і Тернопільська області характеризувалися стабільним скороченням частки збиткових підприємств.

У промисловості України, згідно із даними Державного комітету статистики України за 2014 р., підприємства у переробній промисловості були найменш збитковими. Ця тенденція актуальна і для Західного регіону. До слова, порівняно із 2013 р., зменшення частки збиткових підприємств у переробній промисловості регіону відбулося у більшості з областей в 2014 р. Зниження частки підприємств у переробній промисловості регіону притаманне таким із областей, як Закарпатській, Рівненській і Чернівецькій – на 5%, 3,9% та 3,6%. Водночас показник збільшився тільки на Чернівецьчині до рівня 37,4% або на 3,9% у 2014 р. відносно 2010. В Україні частка збиткових підприємств у переробній промисловості в 2014 р. залишалася тотожною 34,8%.

Добувна промисловість і розроблення кар'єрів є видом промислової діяльності Західного регіону, у якій зростає частка збиткових підприємств. Так, на 39,4% збільшується частка збиткових підприємств у добувній промисловості і розробленні кар'єрів на Чернівецьчині в 2014 р., порівняно із 2013 р. Повільніше зростає частка збиткових підприємств у

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПЕРІОДУ УКРАЇНИ

Закарпатській, Рівненській і Тернопільській областях у 2014 р. – на 6,7%, 4,1% та 1,9%. Натомість показник зменшується на Львівщині (на 11,5%), Івано-Франківщині (7,2%) і Волині (1,5%). Відповідно в Україні частка збиткових підприємств у добувній промисловості і розробленні кар'єрів зменшилася до 1,4% у 2014 р., порівняно із 2013, коли була рівною 46,3%.

Питома вага збиткових підприємств у постачанні електроенергії, газу, пари та кондиціонованого повітря Західного регіону не знизилася тільки у Тернопільській області. Натомість не значним було збільшення частки збиткових енергогенеруючих підприємств і підприємств газопостачання, газифікації, теплостачання та становило 1,8% у 2014 р., порівняно із 2013 р. Зниження частки збиткових підприємств відбулося у Волинській (на 39,4%) і Львівській (11,8%) областях. Їх зменшення простежене також у Закарпатській області на 9,8% і у Рівненській – на 8,8%. Постачання електроенергії, газу, пари і кондиціонованого повітря є видом промислової діяльності України, у якому частка збиткових підприємств скоротилася на 6,9% у 2014 р.

Також в Україні збільшилася частка збиткових підприємств водопостачання, з утилізації і переробки сміття, водовідведення. Це зростання було рівне 3,8% у 2014 р. У водопостачанні, відходах і каналізаційних стоках у Західному регіоні їхня частка зменшилася у Волинській (на 2%), Івано-Франківській (1,3%) і Львівській (0,4%) областях у 2014 р., порівняно із 2013 р., коли відповідали значенням в 49,1%, 43,2% і 52,2%. У Рівненській області показник стабільно залишився тотожним 50,9% в період із 2013 р. по 2014 р. При цьому їхня частка зросла на Тернопільщині (на 10,5%) і Закарпатті (10,2%).

Аналізування статистики засвідчило, що промислові підприємства в Україні були найбільш збитковими у 2014 р. Підприємства у промисловості Західного регіону не стали винятком із правила. Збитковість промислових підприємств підтверджена фінансовим результатом до оподаткування у промисловості України (рис. 2).

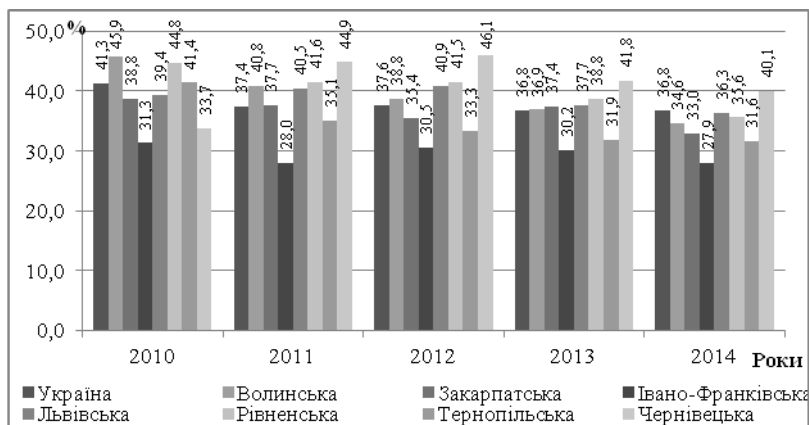


Рис. 2. Динаміка фінансового результату до оподаткування у промисловості України
Джерело: [3; 7-14]

У промислових підприємств Західного регіону збільшення негативного фінансового результату до

оподаткування відбулося на Івано-Франківщині (у 11,3 раза) і Рівненщині – у 6,4 раза, на Тернопільщині (в 4,6 раза) у 2014 р., порівняно із 2013 р. Натомість фінансові результати до оподаткування у підприємств покращилися у Волинській (в 0,9 раза), Закарпатській (в 16,5 раза), Львівській (у 4 раза) і Чернівецькій (в 3,5 раза) областях. Крім того, негативний фінансовий результат до оподаткування у підприємств знизився в Івано-Франківській області в 11,1 раза, у Тернопільській – в 14,7 раза у 2014 р. відносно 2010 р.

Упродовж 2010-2014 рр. найбільший негативний фінансовий результат до оподаткування в промислових підприємств Західного регіону був у переробній промисловості. Оцінювання динаміки фінансових результатів до оподаткування у регіоні показало, що від'ємні (негативні) фінансові результати до оподаткування в підприємств переробної промисловості систематично помічені в Івано-Франківській та Тернопільській областях. Їх негативний фінансовий результат до оподаткування збільшився у 10,7 і 5 раза в 2014 р., порівняно із 2010 р. Негативний фінансовий результат до оподаткування у підприємств в переробній промисловості регіону за даний період часу найбільше зріс на Закарпатті (на 1007,4 млн. грн.). Погіршення фінансового результату до оподаткування спостерігалось також у переробній промисловості Львівської, Волинської і Чернівецької областей. Їхній негативний фінансовий результат до оподаткування збільшився на 3011,9 млн. грн. для підприємств першої із них, 1007,4 млн. грн. і 78,6 млн. грн. – для другої та третьої.

Відносно від'ємного фінансового результату до оподаткування у промислових підприємств Західного регіону в добувній промисловості і розробленні кар'єрів, то у Волинській, Закарпатській, Львівській та Чернівецькій областях негативний фінансовий результат був вже присутній із 2011 р. Погіршення фінансового результату до оподаткування у добувній промисловості і розробленні кар'єрів відбувалося у Волинській області – в 1,7 раза, у Закарпатській (у 14,8 раза) та у Львівській – у 4,1 раза в 2014 р., порівняно із 2013 р., коли він був позитивним. Окрім того, фінансовий результат до оподаткування у добувній промисловості і розробленні кар'єрів погіршився за рахунок підприємств Івано-Франківської області, які не одержали 130,3 млн. грн. у 2014 р.

Демонстрували позитивні фінансові результати до оподаткування у добувній промисловості і розробленні кар'єрів в Західному регіоні протягом 2010-2014 рр. промислові підприємства Рівненської, Тернопільської та Чернівецької областей. Так, показник зріс у 4,1 раза на Рівненщині в 2014 р.,

а, порівняно із 2010 р. – у 5,2. В свою чергу, фінансові результати до оподаткування у промислових підприємствах добувної промисловості і розроблення кар'єрів збільшилися на 2,4 млн. грн. у Тернопільській області в 2014 р., порівняно із 2013 р. (13,4 млн. грн.). На останок, Чернівеччина показала

скорочення негативного фінансового результату до оподаткування у добувній промисловості і розробленні кар'єрів в 0,5 раза у 2014 р., порівняно із 2013 р.

Був позитивним фінансовий результат до оподаткування у енергогенеруючих підприємств і підприємств газопостачання та газифікації, тепlopостачання на Волині і Тернопільщині. Їхній фінансовий результат до оподаткування у постачанні електроенергії, газу, пари і кондиційованого повітря збільшився на 57,6% та 92,2% у 2014 р., порівняно із 2013 р. Натомість енергогенеруючі підприємства і підприємства газопостачання, газифікації, тепlopостачання у Львівській та Чернівецькій областях не отримали від 5,9 млн. грн. до 485,9 млн. грн. у 2014 році. Завдяки зменшенню фінансового результату до оподаткування у промислових підприємств в Закарпатській, Івано-Франківській, Львівській, Рівненській і Чернівецькій областях показник такого виду промислової діяльності регіону, як постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, погіршився.

Щодо фінансового результату до оподаткування у підприємств водопостачання, з утилізації, переробки сміття і водовідведення, то його значення в Західному регіоні упродовж 2010-2014 рр. було від'ємним в Івано-Франківській, Львівській та Чернівецькій областях. Так, негативний фінансовий результат до оподаткування у промислових підприємств з водопостачання, відходів і каналізаційних стоків на Івано-Франківщині зріс у 5,7 раза, на Львівщині – у 2,4 раза, на Чернівецьчині – в 0,9 раза у 2014 р., порівняно із 2013 р. При цьому показник погіршився на 84,7% у Закарпатській області в 2014 році, відносно 2013 р. Виняток із правила – це позитивний фінансовий результат до оподаткування у підприємств водопостачання, з утилізації і переробки сміття, водовідведення на Волині, значення якого покращили фінансовий стан водопостачання, відходів та каналізаційних стоків в регіоні. При чому показник по області збільшився на 16,8% у 2014 р. після зниження у 2013 р. на 159,7%.

Рентабельність операційної діяльності є важливим показником оцінювання тенденцій розвитку промисловості. Зокрема, рентабельність операційної діяльності у промисловості України в період 2010-2014 рр. була позитивною. Згідно із статистикою, дохідність операційної діяльності у промисловості України розпочала зменшуватися з 2011 р. У 2014 р. рентабельність операційної діяльності в промисловості України скоротилася на 0,7%, порівняно із 2013 р. Дохідність операційної діяльності у промисловості України зменшилася на 2,4% у 2014 р. відносно 2011 р. (рис. 3).

Стосовно результатів аналізу динаміки рентабельності операційної діяльності у промисловості Західного регіону за період 2010-2014 рр. в розрізі видів промислової діяльності, то слід

зробити наступні висновки. Дохідність операційної діяльності у добувній промисловості і розробленні кар'єрів була негативною на Волині та Закарпатті. Негативно оцінено також рентабельність операційної діяльності у промисловості Львівської та Чернівецької областей. Наприклад, у Львівській області збитковість підприємств зросла на 1,2% в 2014 р., порівняно із 2013 р., у Чернівецькій – на 10%. Доречно зазначити, що для Закарпатської області виключено 2010 р., коли рентабельності операційної діяльності у добувній промисловості і розробленні кар'єрів становила 17,5%.

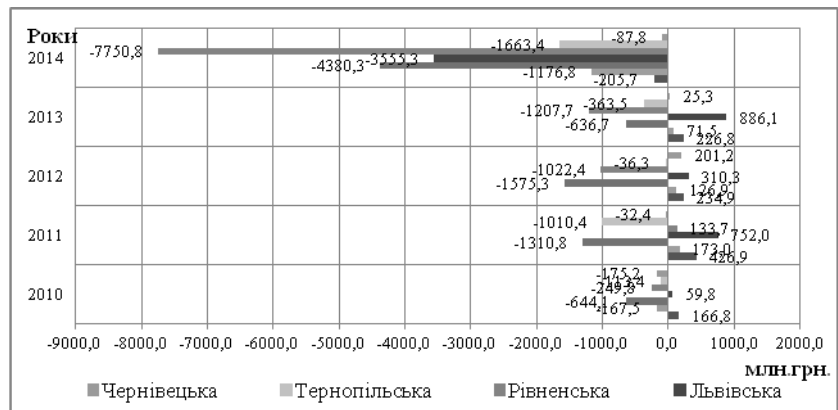


Рис. 3. Динаміка рентабельності операційної діяльності в промисловості України
Джерело: [3; 7-14]

Спад дохідності операційної діяльності у добувній промисловості і розробленні кар'єрів відбувся на Івано-Франківщині в період 2010-2014 рр. Так, показник розпочав знижуватися в області із 2010 р. Відтоді збитковість підприємств дорівнювала 2,8% в 2014 р., порівняно із 2013 р. На противагу попередній тенденції, рентабельність операційної діяльності у добувній промисловості і розробленні кар'єрів в Тернопільській області збільшилася на 5,6% чи до значення 8,8% в 2014 р. відносно 2013 р.

Загалом дохідність операційної діяльності у промисловості Західного регіону протягом 2010-2014 рр., а саме в контексті добувної промисловості і розроблення кар'єрів, була позитивною тільки в Івано-Франківській, Рівненській та Тернопільській областях. При чому для Івано-Франківщини винятком став 2014 р. (тоді рентабельність операційної діяльності у добувній промисловості і розробленні кар'єрів становила -2,8%, в той час як для Рівненської області – 2010 р., коли показник був рівний -3,3%). Більше того, для Тернопільщини, відповідно до офіційної статистичної інформації, у ролі виключень розцінені 2010 і 2012 рр. Це обумовлено тим, що дохідність операційної діяльності у добувній промисловості і розробленні кар'єрів (8,8%) збільшилася на 5,6% відносно 2013 р.

Негативна рентабельність операційної діяльності у переробній промисловості мала місце на Івано-Франківщині і Тернопільщині. Збитковість промислових підприємств Західного регіону при цьому зменшилася завдяки зростанню дохідності операційної діяльності у переробній промисловості

Івано-Франківської області на 0,9% в 2014 р., порівняно із 2013 р. Рентабельність операційної діяльності у переробній промисловості на Тернопільщині збільшилася лише на 0,1%.

Дохідність операційної діяльності енергогенеруючих підприємств і підприємств газопостачання, газифікації, тепlopостачання в Україні була позитивною за період 2010-2014 рр. з тенденцією до зниження із 2012 р. Збитковість промислових підприємств у постачанні електроенергії, газу, пари і кондиційованого повітря в Західному регіоні скоротилася у 6,5 раза в 2014 р.

Варіації рентабельності операційної діяльності у постачанні електроенергії, газу, пари і кондиційованого повітря в областях були характерні Західному регіону упродовж 2010-2014 рр. Зокрема збитковість промислових підприємств зросла на 0,6% у Волинській області в 2014 р., порівняно із 2013 р. Показник також збільшився у постачанні електроенергії, газу, пари і кондиційованого повітря на Тернопільщині (на 2,7%). Рентабельність операційної діяльності енергогенеруючих підприємств і підприємств газопостачання і газифікації, тепlopостачання була позитивною у Львівській та Чернівецькій областях. При чому збитковість підприємств скоротилася у 1,3 раза на Чернівецьчині і зросла у 0,7 раза на Львівщині у 2014 р. відносно 2013 р. Остання тенденція виявилася аналогічною для Івано-Франківщини. Дохідність операційної діяльності у постачанні електроенергії, газу, пари і кондиційованого повітря області сягнула 1,4%.

Узагальнення результатів оцінювання поточного стану промислового виробництва дозволяє виділити і проаналізувати тенденції розвитку промисловості Західного регіону впродовж 2010-2014 рр. Оцінювання стану промисловості регіону на основі результатів аналізу показників стану промислових підприємств дозволяє виділити і оцінити негативні тенденції розвитку промисловості: зменшення у структурі промислового виробництва в Західному регіоні питомої ваги добувної промисловості і розроблення кар'єрів, постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, водопостачання, каналізації і поводження з відходами; зростання питомої ваги збиткових підприємств у добувній промисловості і розробленні кар'єрів у Чернівецькій, Тернопільській та Львівській областях; приріст негативного фінансового результату до оподаткування у всіх видах промислової діяльності Західного регіону; збільшення негативної рентабельності операційної діяльності у добувній промисловості і розробленні кар'єрів у Західному регіоні; негативна рентабельність операційної діяльності у водопостачанні, каналізації і поводженні з відходами у Західному регіоні; невисокий рівень рентабельності операційної діяльності у постачанні електроенергії, газу, пари і кондиційованого повітря у Західному регіоні.

Водночас до позитивних тенденцій розвитку промисловості Західного регіону України відносяться такі, як: зростання індексу і обсягу реалізованої промислової продукції областей; чільне місце у

структурі промисловості виробництва належить переробній промисловості областей Західного регіону; зменшення частки збиткових підприємств у видах промислової діяльності областей, зокрема у переробній промисловості, у постачанні електроенергії, газу, пари і кондиційованого повітря, у водопостачанні, каналізації та поводженні з відходами; зменшення негативного фінансового результату до оподаткування у всіх видах промислової діяльності областей; збільшення рентабельності операційної діяльності у переробній промисловості.

Отже, результати оцінювання поточного стану і тенденцій розвитку промисловості Західного регіону є підставою для ствердження того, що у цілому промисловість областей, як зокрема в Україні перебуває у складному економічному становищі зі схильністю до нестабільності показників стану промислових підприємств, поглиблення негативних тенденцій розвитку.

Підсумки оцінювання тенденцій розвитку промисловості Західного регіону дозволяють розробити і запропонувати заходи із її подальшого становлення.

На рівні Кабінету Міністрів України Міністерству економічного розвитку і торгівлі України:

дотримуватися принципів Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та ЄС і його державами-членами, з іншої сторони та, зокрема, Розділів IV “Торгівля і питання, пов’язані з торгівлею” та V “Економічне і галузеве співробітництво” [15] у промисловості областей, виконання промисловими підприємствами вимог Угоди; бути гарантом, проводити контроль і регулювання процесу виконання вимог Угоди зі сторони України; вести ефективну цінову і реалістичну промислову політику відповідно до вимог Угоди; задовольнити потреби промисловості у підготовці фахівців, підвищити якість професійної підготовки корпоративного персоналу промисловими підприємствами (зокрема фахівців із корпоративного менеджменту) і конкурентоспроможності менеджменту персоналу; ліцензувати і сертифікувати промислову продукцію згідно із вимогами Угоди; підтримувати і пропагувати розвиток промисловості на основі інноваційного підходу; забезпечити конкурентоспроможність промислових видів діяльності; посилити експортну орієнтацію промисловості відповідно до вимог Угоди; провадити дієвий державний контроль за цінами на фактори виробництва і, при необхідності, здійснювати їхнє регулювання; проводити контроль і регулювання процесу виконання вимог міжнародної Угоди; стандартизувати виробництво промислових зразків і промислової продукції згідно із вимогами Угоди; стимулювати попит на вітчизняну промислову продукцію і збільшити її пропозицію; удосконалити системи управління якістю промислової продукції; поступово проводити помірковану децентралізацію промисловості;

Міністерству регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України:

Забезпечити проводити контроль і регулювання процесу виконання вимог міжнародної Угоди зі сторони України на рівні сфери діяльності міністерства; використовувати сучасні системи стимулювання до працевлаштування на промислових підприємствах регіону; вирішити проблеми із поточними платежами промислових підприємств регіону і рухом капіталу відповідно до вимог Угоди; врахувати засоби захисту торгівлі промисловою продукцією у регіоні згідно із вимогами Угоди; розвивати промислові виробництва регіону;

розширити внутрішній попит на вітчизняну промислову продукцію у регіоні;

сприяти сталому розвитку виробництв промислової продукції у регіоні відповідно до вимог Угоди; стимулювати інноваційні ініціативи і упроваджувати інноваційні досягнення у промисловості регіону; удосконалити матеріально-технічне забезпечення промислових підприємств регіону;

Міністерству енергетики і вугільної промисловості України:

забезпечити проводити контроль і регулювання процесу виконання вимог міжнародної Угоди зі сторони України на рівні спеціалізації міністерства; визначити джерела і напрямки фінансування альтернативної енергетики; забезпечити науково-технічний розвиток альтернативної енергетики і раціональне споживання паливно-енергетичних ресурсів; залучати інвестиції у розвиток альтернативної енергетики, зокрема шляхом розробки і реалізації загальнодержавних проектів, згідно із вимогами Угоди; зменшити залежність від імпорту паливно-енергетичних ресурсів; нарощувати обсяги генерування енергії із альтернативних джерел; створити сприятливі умови для спорудження промислових об'єктів у сфері альтернативної енергетики.

На рівні Обласних державних адміністрацій:

– Забезпечити проводити контроль і регулювання процесу виконання вимог Угоди зі сторони України на рівні сфери діяльності департаменту; модернізувати інфраструктуру і основний капітал промислових підприємств в областях; підвищити конкурентоспроможність промислових підприємств в областях згідно із вимогами Угоди; посилити корпоративну соціальну відповідальність бізнесу в областях; розвивати галузевий корпоративний менеджмент в областях відповідно до вимог Угоди; стимулювати інноваційну активність промислових підприємств в областях;

– забезпечити, проводити контроль і регулювання процесу виконання вимог міжнародної Угоди зі сторони України на рівні спеціалізації департаменту; реструктуризувати виробництва промислової продукції в областях із метою створення сприятливих умов для збільшення споживання частки енергії, яка генерована із альтернативних джерел; зменшити негативний вплив енергетики на стан довкілля в областях за рахунок використання енергії, яка генерується із альтернативних джерел; підтримати розвиток підприємницької діяльності у сфері альтернативних джерел енергетики в областях, у т.ч.

шляхом розробки і реалізації місцевих програм, згідно із вимогами Угоди; застосовувати економічні важелі і стимули із метою розширення горизонтів використання енергії, яка генерується із альтернативних джерел.

Як наслідок, використання пропозицій і рекомендацій щодо подальшого розвитку промисловості Західного регіону повинно сприяти розв'язанню проблем діяльності промислових підприємств, покращенню сучасного стану промисловості, підвищенню ефективності забезпечення та стимулювання широкомасштабного виробництва конкурентоспроможної продукції, розвитку ЗВТ із ЄС і реалізації наступних етапів євроінтеграції.

Подальші дослідження можуть бути присвячені проблемам нарощення експортного потенціалу Західного регіону, розвитку галузевого корпоративного менеджменту і професійної підготовки фахівців із корпоративної справи в умовах поглиблення євроінтеграції, у т.ч. ЗВТ між Україною і ЄС тощо.

Список використаних джерел:

1. *Високотехнологічна сфера промисловості України: ресурсні можливості розвитку* : [монографія] / [Одотюк І.В., Саліхова О.Б., Мусіна Л.А. та ін.] ; за ред. д.е.н. Одотюка І.В. ; НАН України, ДУ "Ін-т екон. та прогнозув. НАН України". – К., 2013. – 392 с.
2. *Засади модернізації виробничої інфраструктури України* : [кол. монографія] / [Піріашвілі Б.З., Чиркін Б.П., Никифорок О.І. та ін.] ; ДУ "Ін-т екон. та прогнозув. НАН України". – К., 2014. – 276 с.
3. *Іщук С.О. Промисловість Львівської області: ключові тенденції та перспективи розвитку* / С.О. Іщук // *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України / НАН України. Ін-т регіональних досліджень*. – Львів, 2014. – Вип. 3 (107). *Регіональна політика в Україні: сучасний стан та шляхи активізації*. – С. 275-284.
4. *Кіндзерський Ю. В. Промисловість України: стратегія і політика структурно-технологічної модернізації* : [монографія] / Ю.В. Кіндзерський ; НАН України, ДУ "Ін-т екон. та прогнозув. НАН України". – К., 2013. – 536 с.
5. *Промисловість і промислова політика України 2013: актуальні тренди, виклики, можливості* : [наук.-аналіт. доповідь] / О.І. Амоша, В.П. Вишневецький, Л.О. Збаразька та ін.; за заг. ред. В.П. Вишневецького ; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. – Донецьк, 2014. – 200 с.
6. *Розвиток електронної промисловості України на інноваційній основі* : [монографія] / О.І. Амоша, Л.М. Саломатіна, С.Л. Передерій ; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. – Київ, 2014. – 254 с.
7. *Офіційний сайт Головного управління статистики у Волинській області* : [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики України. – Режим доступу : <http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua>
8. *Офіційний сайт Головного управління статистики у Закарпатській області* : [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики України. – Режим доступу : <http://www.uz.ukrstat.gov.ua>
9. *Офіційний сайт Головного управління статистики у Івано-Франківській області* : [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики України. – Режим доступу : <http://www.ifstat.gov.ua>
10. *Офіційний сайт Головного управління статистики у Львівській області* : [Електронний ресурс] / Державний

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПЕРІОДУ УКРАЇНИ

комітет статистики України. – Режим доступу : <http://www.lv.ukrstat.gov.ua>

11. Офіційний сайт Головного управління статистики у Рівненській області : [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики України. – Режим доступу : <http://www.rv.ukrstat.gov.ua>

12. Офіційний сайт Головного управління статистики у Тернопільській області : [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики України. – Режим доступу : <http://www.te.ukrstat.gov.ua>

13. Офіційний сайт Головного управління статистики у Чернівецькій області : [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики України. – Режим доступу : <http://www.cv.ukrstat.gov.ua>

14. Офіційний сайт Державної служби статистики України : [Електронний ресурс] . – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>

15. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та ЄС і його державами-членами, з іншої сторони : [Електронний ресурс]. Ратифіковано 16.09.2014, №1678-18 / Кабінет Міністрів України. – Режим доступу : [http://www.kmu.gov.ua/kmu/docs/EA/00_Ukraine-EU_Association_Agreement_\(body\).pdf](http://www.kmu.gov.ua/kmu/docs/EA/00_Ukraine-EU_Association_Agreement_(body).pdf)

References

1. Odotyuk I.V., Salikhova O.B., & Musina L.A., & et. al. (2013). *Vysokotekhnolohichna sfera promyslovosti Ukrainy: resursni mozhyvosti rozvytku* [High-tech industrial sector of Ukraine: resource development opportunities]. Kyiv: Institute of Economics and Forecasting of the NAS of Ukraine. [in Ukrainian].

2. Piriashvili, B.Z., Chyrkin, B.P., Nykyforuk, O.I., & et. al. (2014). *Zasady modernizatsiyi vyrobnychoyi infrastruktury Ukrainy* [The principles of the modernization of production infrastructure of Ukraine]. Kyiv: Institute of Economics and Forecasting of the NAS of Ukraine. [in Ukrainian].

3. Ishchuk, S.O. (2014). *Promyslovist' L'vivs'koyi oblasti: klyuchovi tendentsiyi ta perspektyvy rozvytku* [Industry of Lviv region: key trends and of developments prospects]. *Sotsial'no-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy* [Socio-economic problems of the modern period Ukraine]. Issue 3(107). Regional policy in Ukraine: current situation and ways to accelerate. (pp. 275-284). Lviv: Institute of Regional Research of the NAS of Ukraine. [in Ukrainian].

4. Kindzers'kyi, Y.V. (2013). *Promyslovist' Ukrainy: stratehiya i polityka struktarno-tekhnohichnoyi modernizatsiyi*

[Ukraine' industry: strategy and policy of structural and technological modernization]. Kyiv: Institute of Economics and Forecasting of the NAS of Ukraine. [in Ukrainian].

5. Amosha, O.I., Vyshnev's'kyi, V.P., Zbaraz's'ka, L.O., & et. al. (2014). *Promyslovist' i promyslova polityka Ukrainy 2013: aktual'ni trendy, vyklyky, mozhyvosti* [Industry and industrial policy of Ukraine 2013: current trends, challenges, opportunities]. Donets'k: Institute of the Economy of Industry of the NAS of Ukraine. [in Ukrainian].

6. Amosha, O.I., Salomatina, L.M., & Perederiy, S.L. (2014). *Rozvytok elektronnoyi promyslovosti Ukrainy na innovatsiyini osnovi* [The development of the electronics industry based on innovative Ukraine]. Kyiv: Institute of the Economy of Industry of the NAS of Ukraine. [in Ukrainian].

7. Main Department of Statistics in Volyn Region (2015). *Official site*. Retrieved from <http://www.luts.ukrstat.gov.ua>. [in Ukrainian]

8. Main Department of Statistics in Zakarpattia Region (2015). *Official site*. Retrieved from <http://www.uz.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian]

9. Main Department of Statistics in Ivano-Frankivsk Region (2015). *Official site*. Retrieved from <http://www.ifstat.gov.ua> [in Ukrainian]

10. Main Department of Statistics in Lviv Region (2014). *Official site*. Retrieved from <http://www.lv.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian]

11. Main Department of Statistics in Rivne Region (2015). *Official site*. Retrieved from <http://www.lv.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian]

12. Main Department of Statistics in Ternopil Region (2015). *Official site*. Retrieved from <http://www.te.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian]

13. Main Department of Statistics in Chernivtsi Region (2015). *Official site*. Retrieved from <http://www.cv.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian]

14. State Statistics Service of Ukraine (2015). *Official site*. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua>

15. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2014). *Ughoda pro asotsiatsiyu mizh Ukrainoyu, z odniyei storony, ta YES i yoho derzhavamy-chlenamy, z inshoyi storony* [The Association Agreement between Ukraine, on the one hand and the EU and its Member States, on the other hand]. Ratified on 16 September, 2014, 1678-18. Kyiv. Retrieved from [http://www.kmu.gov.ua/kmu/docs/EA/00_Ukraine-EU_Association_Agreement_\(body\).pdf](http://www.kmu.gov.ua/kmu/docs/EA/00_Ukraine-EU_Association_Agreement_(body).pdf) [in Ukrainian].

Науково-аналітичний журнал «НАША ПЕРСПЕКТИВА»



Видання висвітлює широке коло актуальних проблем, пов'язаних з науковою діяльністю, інформує про найважливіші події в науковому житті України, містить поради молодим науковцям, наукові та науково-популярні статті про різні аспекти розвитку особистості науковця та науково-педагогічного працівника, а також пізнавальні матеріали культурно-історичної тематики.

У Вас є можливість придбати нові номери науково-аналітичного журналу «НАША ПЕРСПЕКТИВА» у друкованому вигляді або оплатити за доступ для перегляду електронної версії журналу на сайті:

WWW.PERSPEKTYVA.IN.UA